

Yenan «Edebî Muhalefeti»

1942 ilkbaharında Yenan basınında, Kuzey Çin komünist yerleşme bölgelerindeki hayatın «karanlık kesimini» açıklamak gereğini konu edinen bir dizi yazı çıktı. Bu yazıların yazarları kendilerini modern Çin'in önde gelen edebiyatçısı Lu Hsün geleneğinin taşıyıcısı olarak görmekte ve onun tarafından en üst düzeyine vardırılmış olan *tsa-wen*'i (kısa, özlü ve alabildiğine eleştirel bir deneme türü) kendi edebî «hançerleri» olarak kullanmaktaydılar.

Bu eleştiri ve uyuşmazlık patlaması kısa ömürlü olmuş, ilgili yazarlar çabukça susturulmuşlardır. Ne var ki, daha sonra uzun bir solkanat uyuşmazlık-yazarları biçimine dönüşecek olan çizginin başlangıcı olması, modern Çin devrimci edebiyatı gelişmesinde Yenan «ebedî muhalefetine» özgün bir yer sağlar.

Bu yazarların durumu, aynı zamanda, devrimci bir toplumda edebiyatın işlevi konusunda temel birtakım sorunları da ortaya çıkarmaktadır. Yazarlar görevlerini kurtarılmış bölgelerdeki bürokratik eğilimleri ve ayrıcalık tanınan üst tabakanın büyümesini izleyerek ortaya koymak şeklinde tanınıyorlar ve Lu Hsün adına ne biçimde olursa olsun edebiyatı kısıtlayıcı her türlü girişime karşı çıkıyorlardı. («Politika var olan durumu aynen korumak amacını güder; böylece de kendisini, yetinmeyişin simgesi olan edebiyatın karşıt yönüne koyar.»)

Yazarlar önceleri Mao Tse-tung'un parti ve yönetim içi bürokrasiye karşı çıkışından (Şubat 1942) belirli bir cesaret almışlar ve onun bu eleştirilerin çoğunu yinelemişlerdi. Ancak Mao'nun 1942 Yenan Forumunda belirlediği edebiyat üzerine görüşleri, bu yazarlarınkinin kesinlikle tam karşıtı olmuş, onların Mao ile birlikte bürokrasiye karşı ortak cephe kurmak konusunda besleyebilecekleri tüm hayalleri parçalamıştır. Mao, kurtarılmış bölgelerde edebiyatın görevinin, karanlık değil, hayatın renkli, ışıklı yanını yansıtmayı ve kitleleri yüceltmesi olduğunu öne sürüyordu. Görüşüne göre, bu nedenle, *tsa-wen çağı* kapanmıştı.

Mao aynı zamanda biçim olarak gerçekten «ulusal» ve köylü hayal gücünü ele geçirme yeteneği olan bir edebiyat geliştirilmesi gereğinin de altını çizmişti. Ancak önerileri, bu tür bir biçime ulaşmaları için teori, üretim ve tüketim alanlarında yazarların özgürce deneyim ve seçim yapmaları yerine, ebedî bir denetim kurulu gözetimine girmelerinin daha etkin olacağını içeriyordu.

Burada çevrilmiş bulunan *tsa-wen*'ler yazarlar tarafından ortaya koyulan eleştirilerin genellikle temsil edici örneklerindedir. Biçim olarak Lo Feng'inki ana kalıba en yakın olanıdır. Wang Shih-wei ve Ting Ling'inkiler ise daha başka nedenlerle ilginçtirler.

Wang'ın yazısı, Yenan proto-devleti eleştirileriyle akla hemen sonraları, 1957 yılında öğrenci lideri Lin Hsi-ling'in geliştirdiği bürokrasi eleştirilerini, Kültür Devrimi sırasında Kızıl Muhafızların bazı kesimlerini getiriyor. 1920 ortalarından beri ÇKP üyesi, Marksizm üzerine Çinceye iki milyon kelime çevirmiş olan devrimci ve teorisyen yazar Wang, eleştirilerini devrime karşı bir girişim değil, onu koruyacak bir yol olarak görüyordu.

Daha sonra «dar kafalı feminist» olarak suçlanmış bulunan Ting Ling'in yazısı ise hem Yenan'daki cinsel ilişkiler üzerine tuttuğu ışık, hem de çok sonraları Kadınların Özgürlüğü akımı girişimcilerince de

ele alınan temaları önceden konu edinmesiyle ilginçtir. Her ne kadar Ting Ling Çin Devriminin Kollontai'ı değilse de, görüşleri Yenan toplumundaki ilişkilerin bugüne dek tam açıklanmamış önemli yanlarını sergilemektedir.

Ting Ling de, Wang Shih-wei gibi 1920'lerden beri devrimde görev almış, kocasının 1931 yılında Koumintang tarafından öldürülmesinden sonra 3 yıl hapis ve göz altında kalmıştır. Devrimci bir yazar olarak erkenden ünlenmiş olan Ting Ling, modern Çin'in en tanınmış kadın yazarlarından biriydi.

Tsa-wen'in ortaya çıkışından sonra, Mao Tse-tung ve Ch'en Po-ta önderliklerinde, parti yöneticileri tarafından yazarlar grubunun politik ve ebedî anlayışları üzerine şiddetli bir saldırı başlatıldı. Yazarlar önceleri Yenan'daki edebiyat ve gençlik çevrelerinden geniş bir destek görmüşlerdi; bu karşı çıkışı susturmak için Wang Shih-wei'yi odak alan büyük bir gösteri duruşması sahnelendi. Başlangıçta Wang'ın yargılanması sırasında bile «sapmaları» üzerine resmî suçlamalardan hoşnut olmayan belirli bir tutum vardı. *Liberation Daily* gazetesi «aşırı-demokratik ve aşırı-eşitçi eğilimlerin» direncinden yakınmaktaydı. Ha Hua adlı yazar ise duruşma ile ilgili olarak şöyle yazmıştı; «bazıları açıkça Wang'a karşı olan girişim bir 'lâzımlığı boşaltma' harekâtıdır diyor, hataları nedeniyle herkes onun başından aşağı sidik boşaltıyordu. Ayrıca, çok sayıda insan da Wang'ın düşünce ve önerilerine sempati beslemekteydi.»¹

Wang'ın grup adına tek başına ele alınmasının iki ana nedeni vardı. İlki, uyuşmazlık gösteren bu yazarların en az tanınmış, giderek halk gözünde en az sempati toplama imkânının bulunması. İkincisi ise, Yenan toplumunu eleştirilerinde grubun en ileri gidene olması. En üst kadrolardaki bencillik ve insana karşı tutumu, farklılaşmaların giderek artmasını, uyuşmazlığın, söz özgürlüğünün baskı altında tutulmasını ve Yenan'daki öğrenci gençliğin giderek yabancılaşmasını eleştiriyordu. Wang partili olmayan aydınların ve yöneticilerin kurtarılmış bölgelerde kalmalarının sağlanması için farklı ve özel davranış gösterilmesi gerektiğini saptayacak kadar gerçekçiydi, ama yüksek düzeydeki komünistlere farklı ücret ve tayin verilmesinin hem gereksiz hem de alt düzeydeki kadroları yabancılaştırıcı olduğunu savunuyordu. (Lenin de Rus devriminden sonra aynı konuya değinmiştir.)

Wang'ın sorgucuları suçlamalarını onun toplumsal analizlerine değil, geçmişteki Troçkist ilişkilerine yöneltmişlerdir. O dönemde parti edebiyatında «Troçkist» kelimesinin karşılığı «Japon casusu» olduğundan bu suçlama gerçekten yaralayıcı olmuş ve genel kanının Wang'a karşı dönmesinde büyük rol oynamıştır. Gene de, çocukları onu savunmayı sürdürmüşlerdir.

Yargılanmasından sonra çalışmak üzere Yenan'daki bir kibrit kutusu fabrikasına gönderilen Wang; çok yıllar sonra Kültür Devrimi sırasında Kızıl Muhafız kaynaklarının belirlediğince, Mao'ya göre 1947 de Yenan'ın boşaltılması sırasında güvenlik kuvvetlerince vurularak öldürülmüş olup - olayın Merkez Komitece onaylanmadığı söylenmektedir.

Ting Ling ve öbür yazarlar yargılamadan daha hafif kurtuldular. Wang'ın tersine, partice yapılan baskıya çabucak boyun eğmişlerdi. Birer birer öne çıkarak yanlışlıklarından arındıklarını bildirip, eski yoldaşları Wang'a en acımasız saldırılarda bulundular. Ting Ling bizzat kendisi Wang'ı troçkist olarak suçladı ve Anti-Japon Yazarlar Birliğinden kovulduğunu açıkladı. Bundan sonraki yıllarda Ting Ling yaratıcı yazarlığı bırakarak kendini tümüyle gazeteciliğe verdi. Aynı zamanda uzunca süreli bir düşünce reformundan geçti. 1957-58 yıllarında «sağa-

karşı» diye adlandırılan bir girişim sırasında, bu dönemde edebiyatta belirli etkinlik taşıyan bir yeri olan Ting Ling yeniden eleştirilmiş ve sonuçta «anti-parti» bir öge olarak nitelendirilmiştir. Ona karşı girişilen bu hücumun gerçek nedenleri henüz açıklığa çıkmamışsa da, partinin edebiyatçılar kurgusu içinde bir güçler çatışmasına ilişkin olduğu sanılmaktadır.

Hem savaş zamanı Yenan'daki günlük yaşantıya, hem de Maoizmin yapısına ışık tuttukları için, Yenan «Ebedî Muhalefet» *tsa-wen*'leri, üzerlerinde çalışma gerektirmektedirler. Devrim sonrası Çin rejimi yapısının anlaşılmasına anahtar alınacak Yenan kalıbı önemini, doğru olarak, pek çok yazar vurgulamıştır. Ne var ki «halk katılımı ve eşit değer temelleri üzerine kurulmuş ... insan ve toplum görüşü»² Yenan mirasının sadece üstelik önde gelmesi de gerekmeyen, bir yönüdür. Bunun yanı sıra, karşıt eğilimlerin acımasızca kökten sökülmesini, uyumsuz görüşlerin bastırılmasını, gücün bir iki elde toplanmasının ve 1940 sonrası liderlik kültürünün gelişmesini koymak gerekir. Bu çok derin ikilem Maoizmin kalbinde yatmakta olup, daha sonra Yüz Çiçek ve Kültür Devrimi dönemlerinde Maoist takım tarafından oluşturulan çeşitli gruplarca da paylaşılan ortak talihi - 1942 yazarlar grubunun hem Mao'ya dönük şekilde ortaya çıkarılışını ve hem de sonra Maoist örgüt tarafından uygulanan baskı işlemini açıklamaktadır.

Çeviren **FARUK SİPAHİ**

• Gregor Benton'un tanıtıcı yazısını ve deneme örneklerini *New Left Review*'nun (Temmuz - Ağustos 1975) 92. sayısından aldık ve çevirdik.

¹ *Ming-pao yüeh-k'an*, Hong Kong, Şubat 1966, s. 92'de alıntı.

² Mark Selden, *The Yenan Way in Revolutionary China*, Cambridge, Mass 1971, sayfa VII - IX.

YENİ YAYINLARIMIZ :

- MARX ENGELS LENİN'DE DEVLET KURAMI
Stanley W. Moore 12.50 TL.
- SON YAZILAR
Amilcar Cabral (Çıkıyor)

DiĞER YAYINLARIMIZ :

- PROLETARYA PARTİSİ ÜZERİNE
Lenin (Yargıtayda)
- KORE DEVRİMİ ÜZERİNE
Kim İL Sung 10.— TL.
- SEYLAN NİSAN 1971 AYAKLANMASI
Rohan Wijeweera - Fred Halliday 10.— TL.
- CHE GVUEVARA'NIN ANISINA
Kim İL Sung 3.— TL.
- EKİM DEVRİMİ ÜZERİNE
Lenin 15.— TL.

TEORİ YAYINLARI
Ankara Cad. Konak Han 43/16
Cağaloğlu — İSTANBUL